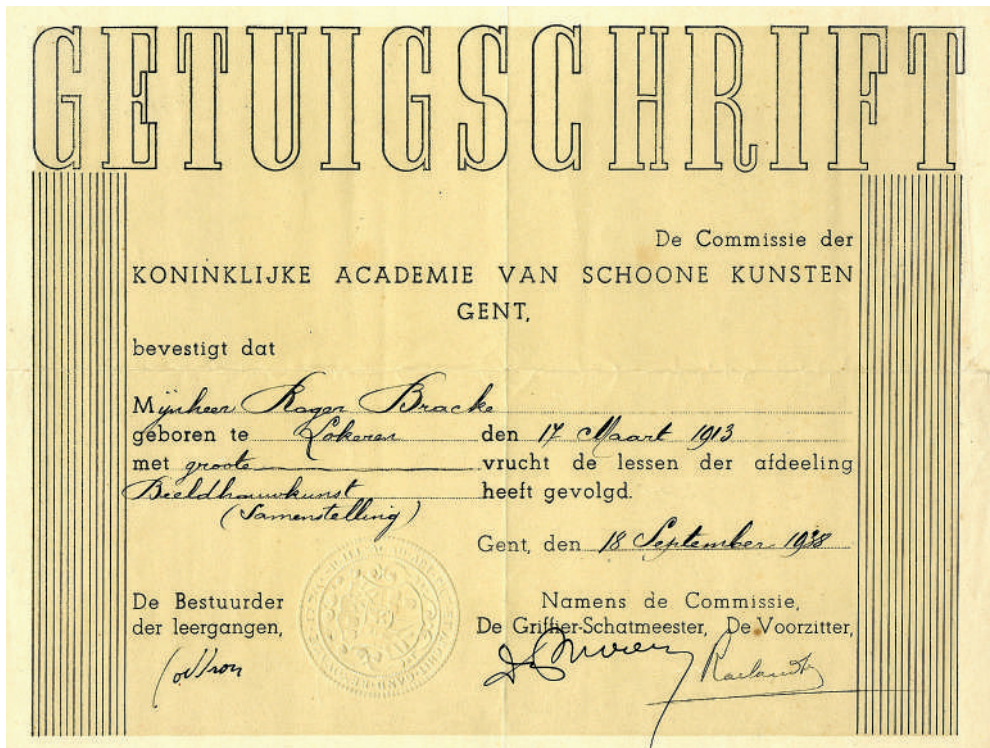




Roger Bracke (eerste van links) als student aan de Gentse Koninklijke Academie voor Schone Kunsten.



Het diploma beeldhouwkunst van Roger Bracke, Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Gent, 18 september 1938.

Roger Bracke (° 1913 - † 1993), een Lokerse beeldhouwer

Beknopte biografie

Roger (Edward Magdalena) Bracke werd in Lokeren geboren op 17 maart 1913 als enig kind van Edgard (Polydoor) Bracke (° 1888 - † 1949) en Rachel (Maria Leontine) Van Onderbergen (° 1890 - † 1975). Zijn vader stamde uit een meubelmakersfamilie en had zelf ook een meubelmakerij aan de Kerkstraat (toenmalig huisnummer 7) in het Lokerse stadscentrum. De zaak werkte met personeel en de moeder van Bracke hielp mee in de winkel. Zijn vader werd tijdens de Eerste Wereldoorlog gemobiliseerd en was achter het IJzerfront actief bij het transport van personen en goederen.¹

Na het lager onderwijs volgde de latere kunstenaar lessen bouwkunde en meubel- en decoratief tekenen aan de toenmalige Stedelijke Beroeps- en Nijverheidsschool (STBL) van Lokeren, met de bedoeling zijn vader op te volgen. Uit die periode dateren zijn eerste ‘sculpturen’, decoratieve werkstukken in hout, meestal bedoeld om te worden ingepast in meubelen. Op 16 juli 1932, toen de STBL pas was verhuisd van ‘de Academie’, het huidige Stadsmuseum aan de Grote Kaai, naar een nieuwbouw aan de Durmelaan, slaagde hij met voldoening voor het eindexamen van de opleiding bouwkunde-meubelmaken (60,5%).

Terwijl hij zijn vader assisteerde in het meubelatelier, schreef Bracke zich in voor de cursus beeldhouwen aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent. Het schooljaar 1932-1933, met Domien Ingels (° 1881 - † 1946) als leraar, rondde hij als tweede van de klas af met 80%. Het schooljaar 1934-1935, onder de leiding van dezelfde leraar, beëindigde hij als laureaat met 90%. Aan het eind van het schooljaar 1935-1936, met Geo Verbanck (° 1881 - † 1961) als leraar, was hij met 86% opnieuw de beste van de klas. Het daaropvolgende schooljaar volgde Bracke de leergang Levend Model bij Verbanck, die hij beëindigde als tweede van zijn jaargang. In 1937-1938 volgde hij, eveneens bij Verbanck, de vervolmakingscursus Samenstelling van de Stichting Paul De Vigne, genoemd naar de gelijknamige Belgische beeldhouwer (° 1843 - † 1901).² Aan het einde van dat schooljaar behaalde Bracke de vierde plaats in de Groote Prijskamp van Beeldhouwkunst en ontving hij een aanmoedigingstoelage van 300 Belgische frank. Zijn diploma beeldhouwkunst – met ‘grote vrucht’ of minstens 90% – dateert van 18 september 1938.

1 <https://st-john.be/past-exhibitions/roger-bracke-1913-1993> (Galerie St.-John, Gent).

2 De weduwe van Paul De Vigne liet bij haar overlijden 100.000 Belgische frank na aan de stad Gent voor het stimuleren van onderwijs in de beeldhouwkunst.



Roger Bracke, poserend bij zijn werk Heldenhulde in de inkomhal van het historisch gedeelte van het Lokerse stadhuis.

Aan de Gentse academie leerde Bracke beeldhouwen naar levend model en bekwaamde hij zich in het kopiëren van antieke beeldhouwwerken. Hij leerde er het metier en legde zo de basis voor het vakmanschap dat hij in het bijzonder met talloze trefzeker gebeeldhouwde portretten zijn hele leven etaleerde. Tijdens zijn Gentse studietijd was hij ook werkzaam in het atelier van zijn leraar Verbanck, die hij hielp bij het maken van mallen voor beelden en bas-reliëfs. Zijn beide Gentse academiërleraars beschouwde hij levenslang als voorbeelden, net als de Duitse beeldhouwster Käthe Kollwitz (° 1867 - † 1945), van wie hij ooit een bas-reliëf in beton vervaardigde.

Nadat hij bij het begin van de Tweede Wereldoorlog als militair de Achttiendaagse Veldtocht (10 - 28 mei 1940) van het Belgische leger tegen de Duitse inval had meegemaakt, keerde Bracke terug naar Lokeren. Hij werkte mee in de ouderlijke meubelzaak en zette zich aan het beeldhouwen. In 1941 exposeerde hij voor het eerst, met name van 3 tot 17 augustus in de groepstentoonstelling van beeldhouwers en schilders, die in Lokeren werd georganiseerd door de voorlopig niet nader geïdentificeerde plaatselijke kunstkring Streven. Een van de beelden die hij bij die gelegenheid tentoonstelde, was de buste van een zwarte man, gedateerd januari 1941.

Op 30 december 1944, toen België enkele maanden was bevrijd van de Duitse bezetting maar het Duitse leger via het Ardennenoffensief nog probeerde terug te slaan, trouwde Roger Bracke met Alina Suzanna Coleta Schelfout (° 1920 - † 2007). Van 1937 tot 1947 werkte zij als secretaresse bij de firma Boelens, een weverij voor linten in het stadscentrum. Na de geboorte van hun eerste kind was zij huisvrouw en verzorgde zij de administratie van de artistieke bedrijvigheid van haar echtgenoot. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Jenny (° 1947), Eddy (° 1953 - † 2011) en Peggy (° 1963). Volgens zijn oudste dochter was haar vader vrij streng, maar tegelijk - zoals destijds gebruikelijk - zo goed als voortdurend aan het werk en bijgevolg niet zoveel bezig met de opvoeding van zijn kinderen. Bij het overlijden van Brackes vader, in 1949, werd de meubelmakerij gesloten. Het jonge gezin Bracke-Schelfout, dat daar tot dan had ingewoond, verhuisde naar een woning met atelier aan de Uebergdreef. Bracke werd aangesteld tot leraar Tekenen en Handenarbeid aan de Rijksmiddelbare School in Temse en korte tijd later aan de toenmalige Lokerse rijkscholen, de voorlopers van de huidige instellingen van het gemeenschapsonderwijs.

Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog werden heropbouw- en restauratiewerken opgestart en herdenkingsmonumenten opgericht. Jonge beeldhouwers kregen de kans om door het ontwerpen van of het meewerken aan dergelijke projecten hun naam als kunstenaar te vestigen en/of ervaring



'Dromend', een beeld dat Bracke voor het eerst exposeerde tijdens een tentoonstelling in de tuin van het Erasmushuis in Anderlecht.



'Eva', een beeld dat werd tentoongesteld bij exposities in Vorst en Anderlecht, respectievelijk in 1953 en 1954.

op te doen met het realiseren van monumentale kunstwerken. Roger Bracke kreeg de opdracht om voor de inkomhal van het Lokerse stadhuis een herinneringsmonument voor de Tweede Wereldoorlog te maken. Bracke produceerde twee grootse bas-reliëfs in art-decostijl met als titel Heldenhulde, die sterk waren geïnspireerd door het werk van zijn mentor Verbanck.

In zijn persoonlijk werk diende Bracke geen rekening te houden met de wensen van opdrachtgevers en kon hij zijn artistieke verbeelding volledig laten gelden. In de jaren 1940 werkte hij vooral nog in de sfeer van zijn leermeester Verbanck, van wie hij ook een aantal modellen ‘vertaalde’ in andere materialen en naar andere formaten. Het (letterlijk) directe contact met het werk van Verbanck leidde ertoe dat Bracke het aanvankelijk moeilijk had om los te komen van Verbancks vormtaal.³

Aan het eind van de jaren 1940 en zeker in de jaren 1950 begon Bracke echter af te wijken van de strakke en geometrische stilering van de art deco. Een beeld als ‘Dromend’, uit 1947-1948, getuigt van die evolutie naar een klassiek realisme. Later vervaagden bij Bracke de realistische accenten en werden de figuren bijna geabstraheerd. Echt abstracte beelden zou Bracke, op een korte periode aan het eind van de jaren 1960 en het begin van de jaren 1970 na, echter nooit produceren. Via specifieke details of welbepaalde houdingen bleef hij de toeschouwer altijd sleutels aanreiken om de figuratieve betekenis van de voorstelling te begrijpen. In 1948 behaalde Bracke een eervolle vermelding in de wedstrijd voor de Provinciale Prijs voor Plastische Kunsten van Oost-Vlaanderen.

De jaren 1960 en 1970 vormden het hoogtepunt van Brackes creatieve carrière. Het was de periode dat hij het meest experimenteerde met vormen en materialen en een persoonlijke symbiose creëerde tussen figuratie en abstractie. In 1961, het jaar dat Geo Verbanck overleed, ontwierp Bracke een staande vrouwenfiguur voor de Prijs Groenruimten van het Nationaal Instituut voor de Huisvesting, een werk dat nog weinig raakpunten vertoont met dat van zijn leermeester.⁴ Het beeld kreeg een plaats in het pas geopende

3 Zie over Verbanck onder andere: Demey, A., *Geo Verbanck. Beeldhouwer*, Gent, 1995; idem, *Geo Verbanck, Medailles/Medals*, Sint-Niklaas, 2016 en idem, [Driemaal Geo Verbanck in Lokeren](#), in *De Souvereinen*, jg. 52 (2021), nr. 4, blz. blz. 231-252. Zie ook de website van de Stichting Geo Verbanck: www.geoverbanck.be.

4 Vanaf 1960 organiseerde het Nationaal Instituut voor de Huisvesting (NIH) aanvankelijk jaarlijks en later om de twee jaar een wedstrijd die de aanleg en het onderhoud van groenruimten in sociale woonwijken en kleine private landeigendommen of de onmiddellijke nabijheid ervan promootte en aanmoedigde. Uit de realisaties die door de provinciale comités werden geselecteerd, werd door de nationale jury de eerste prijs gekozen en nog drie



Op 29 september 1962 werd in het Beukenhof in Lokeren dit beeld van Roger Bracke onthuld.

prijzen, met name kunstwerken ter waarde van 200.000 Belgische frank, toen een behoorlijk bedrag, die werden geschonken aan de winnende projecten. Voor de financiering kon het NIH rekenen op subsidies van de ministeries van Nationale Opvoeding en Cultuur en van Openbare Werken (Maerevoet, L., *Sociale huisvesting anders bekeken. Monumentale kunst in sociale huisvesting 1945-1985*, onuitgegeven masterscriptie Universiteit Gent/Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, 2015).

Beukenhof in Lokeren, een kleinschalig woonerf voor bejaarden, dat was gebouwd in opdracht van de plaatselijke sociale huisvestingsmaatschappij S. M. Tuinwijk.

In 1967 voltooide Bracke twee grote monumenten voor zijn geboortestad: Naar het Licht (Koninklijk Atheneum, Azalealaan) en Vertrouwen (Stadskliniek - nu AZ Lokeren, Lepelstraat), twee hoogtepunten in zijn oeuvre. Beide beelden vormden de aanloop tot een intense creativiteit tijdens de twee daaropvolgende decennia, die onder meer resulteerde in twee monumentale beeldengroepen: In het Land der Blinden is Eenoog Koning (Provinciaal Domein Puyenbroeck in Wachtebeke, 1976) en Vrijheid en Vrede (Stationsplein in Lokeren, 1984). Om laatstgenoemd beeld in *petit-granit* (blauwe hardsteen of arduin) te realiseren, huurde Bracke een steenkapper in van de toenmalige Lokerse firma Natuursteen Vlaminck om uit drie massieve steenblokken het herdenkingsmonument voor de Tweede Wereldoorlog tot stand te brengen. Met die en nog een paar beelden(groepen) in de publieke ruimte groeide Bracke uit tot de meest zichtbare Lokerse beeldende kunstenaar (van zijn generatie) in eigen stad. Zijn 'Meisje aan de waterkant' uit 1978 werd aanvankelijk geplaatst in een parkje tussen de beide Durmebruggen in het stadscentrum en toen dit stukje groen werd gesupprimeerd, werd voor het beeld een plaats gevonden aan de oever van de Durme, letterlijk aan de waterkant dus.

Voor die beelden werkte Bracke met bozzetti of driedimensionale voorontwerpen in klei, het materiaal bij uitstek om te experimenteren. Zijn beelden waren als het ware vertalingen van de textuur van die kleistudies, die soms beetje bij beetje werden opgebouwd maar bij andere gelegenheden ontstonden *dans un seul jet*, een creatieve uitbarsting waarbij het toeval een grote rol speelde in het uiteindelijke resultaat. De gepolijste en vlak gevijlde oppervlaktes van zijn beelden uit de jaren 1960 maakten plaats voor ruwe texturen, die door middel van *cire-perdue* (verlorenwastechniek) ook perfect konden worden omgezet in brons. Dat was het geval voor de dierensculpturen die hij toen vervaardigde, die soms ook rechtstreeks in was werden gemodelleerd en af en toe zelfs als uniek wassen exemplaar behouden bleven.

Roger Bracke was een tijdlang bestuurslid van de Belgische Vereniging voor Plastische Kunstenaars en erelid van de Internationale Academie voor Letteren, Kunsten en Wetenschappen de Tommaso Campanella te Rome. Hij overleed in Lokeren op 8 januari 1993 en werd - net zoals zijn vrouw later - begraven op het ommuurde kerkhof van Daknam, dat gelegen is rond het van



Het bronzen beeld 'Naar het Licht' op de site van het Koninklijk Atheneum aan de Azalealaan in Lokeren.

oorsprong romaanse parochiekerkje, vlakbij het dorpspleintje. De charme van die romantische site apprecieerde hij sterk en bovendien was zijn echtgenote afkomstig van die Lokerse deelgemeente.⁵

Beeldhouwer

Roger Bracke was een allround beeldhouwer. Hij sculpteerde veel menselijke figuren, zowel alleenstaande personen als groepen. Vaak abstraheerde hij de vormen van zijn personages door ze te vereenvoudigen of ruwer weer te geven. Armen en benen werden daarbij soms herleid tot een cilinder. Hoofden werden gereduceerd zoals de grote Britse beeldhouwer Henry Moore (° 1898 - † 1986) dat deed, met weglating van de ogen, de mond en de neus. Bij andere beelden werd het bovenlichaam van de gebeeldhouwde persoon herleid tot een 8-vorm, waarbij die abstracte vorm overloopt in de benen. Sommige beelden in blauwe hardsteen werden gepunt of afgewerkt met een puntbeitel. Op die manier ontstaan witte punten en lijnen in de grijze kleur van het arduin. De afwerking van die beelden oogt heel ruw en nonchalant, terwijl het net heel moeilijk is om met een grove puntbeitel de juiste vorm tot stand te brengen.

Ook een aantal assemblages, waarbij objecten door de kunstenaar worden samengevoegd tot een nieuw geheel, maken deel uit van het oeuvre van Bracke. Zo assembleerde hij handschoenen, schelpen en korenhalmen en een portretfoto tot een beeld van de Britse popmusicus John Lennon (° 1940 - † 1980), dat hij bovendien bijschilderde. Bracke boetseerde in was en klei, kapte in steen, marmer en hout en maakte ook gipsen afgietsels van zijn werken in klei.

Bronzen beelden liet Bracke ‘in zand’ gieten bij de gerenommeerde bronsgieterij Vindevogel in Zwijnaarde van oprichter Karel Vindevogel (° 1875 - † 1952) en zijn zonen Achiël (° 1911 - † 1984) en Geo (° 1923 - † 1977). Geo Vindevogel, leerling van Geo Verbanck en Oscar Jaspers (° 1887 - † 1970), genoot ook bekendheid als beeldhouwer. Vermoedelijk is ‘Naar het licht’ aan het Lokerse atheneum bij Vindevogel gegoten.⁶

5 In twee inmiddels verdwenen regionale weekbladen werd geregeld aandacht besteed aan Roger Bracke en zijn werk: *Het Vrije Waasland* (11 maart 1961, 4 januari 1974, 20 september 1974, 28 februari 1975, 18 maart 1983, 12 april 1985 en 22 januari 1993) en *De Voorpost* (20 februari 1975, 5 mei 1978, 17 november 1978 en 27 december 1978). Ook in het *Cultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen* werden drie bijdragen over Roger Bracke opgenomen, met name in de edities van 1978, 1988 en 1993. Ook in de publicatie *Beeldig Park. Provinciaal Domein Puyenbroeck. Wandeling langs de beeldhouwwerken* (Gent, 1990) komt de Lokerse beeldhouwer aan bod.

6 Bij het zandgieten wordt het model in meerdere ‘lossende’ delen omsloten met een aarde- of zandmassa. De gietmal omsluit het model zodanig, dat het nergens klemt als de kap, een omhulsel in vast materiaal dat de onderliggende maldelen bij elkaar houdt, wordt verwijderd.



*Het stenen beeld, opgedragen aan Hubert De Voghelaere, in de toenmalige
Rijksmiddelbare School
(nu school van het Gemeenschapsonderwijs) in Temse.*

Als het model weggenomen is, worden de kappen aan de binnenzijde handmatig met was op de juiste dikte bekleed. Vervolgens worden alle binnenkappen met een laag was aan elkaar gepast en wordt de binnenholte opgevuld met de aarde- of zandmassa. Daarna worden alle delen uit elkaar gehaald, wordt de waslaag verwijderd en worden alle delen opnieuw aan elkaar gepast. Via uitgekrabde kanalen, de giet- of ontluchtingsgaten, wordt het vloeibare brons in de mal gegoten. Na afkoeling vormt zich een hol bronzen beeld. Om dat uit de mal los te krijgen, moet de mal worden stukgeslagen. Ten slotte wordt het gietsel afgewerkt door de gaten dicht te hameren of te lassen, de uitsteeksels weg te slijpen en het beeld te patineren.

Bronsgieten ‘in verloren was’ gebeurde bijna uitsluitend door Gieterij Norga in Etikhove (sinds 1990 Art Casting), waarmee Bracke zeer nauw samenwerkte. Werken in brons werkte hij thuis zelf verder af: de slakken werden weggeslepen, het beeld werd gepatineerd en van een sokkel voorzien.⁷ Een aantal betonnen afgietsels bevindt zich in de publieke ruimte, zoals het al genoemde Vertrouwen aan de centrale op- en afrit van de parking van het AZ Lokeren. Beton, destijds een vrij nieuw materiaal, is bijzonder geschikt voor buitenopstellingen.

Kleine beelden in brons, steen of hout

Behalve monumentale beelden(groepen) voor de openbare ruimte maakte Bracke ook veel kleine beelden, zowel in hout, steen als brons. Van die beelden, die zich meestal bevinden in particuliere collecties, zijn in het archief van de kunstenaar tal van foto's bewaard gebleven.

Tijdens de laatste decennia van zijn leven boetseerde Bracke rechtstreeks in was, waaraan soms jute werd toegevoegd. De beelden die hij op die manier realiseerde, werden op een armatuur of inwendige versteviging van ijzerdraad gemodelleerd. Ze konden direct in brons worden vereeuwigd via de *cire-perdue* techniek, waarbij de was uit de mal werd gesmolten en vervolgens in brons gegoten. De meeste van die beelden zijn *pièces-unique*s en in het bezit van privépersonen. De veelal langgerekte figuren doen denken aan de sculpturen van de befaamde Zwitserse beeldhouwer Alberto Giacometti (° 1901 - † 1966).

De kleine houten figuren en objecten die Bracke beeldhouwde, zijn zeer glad afgewerkt en hebben een fijne textuur. De globale vorm en vooral de hoofden doen denken aan beelden van de al vermelde Henry Moore. Een aantal andere houten beelden is veel ruwer afgewerkt. De kasporen van de beitel zijn duidelijk zichtbaar in het hout. Daardoor worden de beelden als het ware gefragmenteerd, met veel kleine vlakjes aan het oppervlak.

Heel wat van Brackes kleine stenen beelden zijn ‘*taille directe*’, door de beeldhouwer rechtstreeks in de steen gekapt, zonder voorbereidende schetsen of ontwerpen. Het gaat zowel om abstract als om figuratief werk en de afwerking was soms glad gepolijst en soms ruwer *gebouchardeerd*. Bij die laatste techniek wordt de steen gehamerd met een specifieke hamerkop,

⁷ Bij deze techniek wordt doorgaans gietwas of boetseerwas gebruikt. In een wassen model worden giet- of ontluichtingskanalen aangebracht en vervolgens wordt het model ingebed in een vuurvaste massa. Daarna wordt de was eruit gesmolten en wordt de kap gedroogd. In een volgende fase wordt het vloeibare brons in de aldus ontstane holte gegoten. Na een afkoelingsperiode worden de giet- en ontluichtingskanalen afgezaagd.



Bracke, poserend bij het beeld Koning Eenoog, dat een plaats kreeg in het Provinciaal Domein Puyenbroeck in Wachtebeke.

waardoor kleine inkepingen werden achtergelaten en het beeld er ruwer uitziet. Door die puntjes in de steen manifesteren zich witte schakeringen op een donkere achtergrond. Op die manier wordt elke bewerkte steen een *pièce unique*, want geen enkele steen vertoont hetzelfde patroon.

Medaillons en médailles

Roger Bracke maakte, zoals zijn leermeester Verbanck, een aantal medaillons met portretten in bas-reliëf, met name van (in hun tijd) prominente figuren.⁸ Van de medaillons van volgende personen werden ook médailles gemaakt: de christendemocratische vakverenigingssecretaris Honoré Van Steenberghe (° 1917 - † 1994), die van 1958 tot 1968 voorzitter was van de Oost-Vlaamse provincieraad en vervolgens tot 1985 gedeputeerde van de provincie Oost-Vlaanderen (en het laatste jaar bovendien waarnemend gouverneur); de socialistische parlementariër en gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen Roger De Kinder (° 1919 - † 1984) en de Lokerse ondernemer en voorzitter van voetbalclub Sporting Lokeren Etienne Rogiers (° 1921 - † 1984). Die médailles, daterend uit respectievelijk 1981, 1983 en 1985, hebben een diameter van 9 cm. Ze zijn in koper geslagen en werden daarna verzilverd.

Van de medaillons van de Lokerse notaris en burgemeester en Leuvense hoogleraar Prosper Thuysbaert (° 1889 - † 1965), die is opgehangen in het historisch gedeelte van het Lokerse stadhuis en van Mathias Uebel, oprichter en directeur van het voormalige Lokerse tuincentrum Hortimex Marion, werden geen médailles geslagen. Voor het graf van zijn ouders op de Centrale Begraafplaats Oude Bruglaan in Lokeren realiseerde Bracke eveneens een medaillon, met name een portret in profiel van zijn vader.

Van de christendemocratische (eerste) minister Paul Vanden Boeynants (° 1919 - † 2001) maakte Bracke een médaille, met name toen die in 1962 aanwezig was bij de viering van het 60-jarige bestaan van het beenhouwerssyndicaat van Lokeren en omstreken. ‘VDB’, zoals hij gemeenzaam werd genoemd, was - behalve politicus - ook bedrijfsleider in de vleesindustrie en gedurende vele jaren bestuurslid en voorzitter van de Brusselse en de nationale beroepsvereniging van slachters en beenhouwers. Daarnaast realiseerde Bracke in 1978 nog een medaillon voor een (voorlopig) niet nader geïdentificeerde A. Trotteyn.

8 Voor médailles wordt meestal eerst een reliëf op groot formaat geboetseerd, ergens tussen 25 en 55 cm diameter, waarvan een afgietsel in gips wordt gemaakt. Daarvan wordt een identiek (dus positief) exemplaar of onmiddellijk een negatief in een sterk materiaal zoals epoxy gemaakt. Op de reductiebank of pantograaf wordt dat gedurende een aantal uren afgetast met een naald en wordt een reductie uitgefreesd in een blok staal, de matrijs. Die wordt gehard door ze eerst op te warmen en vervolgens plots af te koelen in olie. Die geharde matrijs is dan klaar om er médailles mee te slaan in een plakje metaal (brons).



De onthulling van het Vredesmonument op het Stationsplein te Lokeren in 1984, met Roger Bracke als derde van rechts en links naast hem toenmalig burgemeester Hilaire Liebaut.



De beeldengroep Vertrouwen aan de oprit naar het Lokerse hospitaal, nu onderdeel van ziekenhuisgroep VITAZ.

Schilderijen

Roger Bracke maakte, behalve beeldhouwwerken, ook aquarellen, tekeningen en olieverfschilderijen, meestal met een impressionistische inslag. Als ‘pleinairist’ koos hij vooral voor zee- en stadsgezichten en heidetaferelen, af en toe aangevuld met een naaktstudie. Zijn olieverfschilderijen realiseerde hij door met een mes pasteuze verfstreken aan te brengen op doek. In zijn aquarellen, dikwijls met grote vegen, werkte Bracke vaak met pasteltinten. Hij besteedde daarbij veel aandacht aan de kleurschakeringen van het licht en de wolken.

Bracke als leraar

Roger Bracke was vanaf de vroege jaren 1950 leraar plastische opvoeding in de Lokerse rijksscholen. Hij was niet groot van gestalte, droeg van de herfst tot de lente meestal een fluwelen broek en een vest in tweed, zijn haar was halflang en op betrekkelijk jonge leeftijd grijs. Een en ander leverde hem de bijnaam *Peet(s)jen* Bracke op. “Mijnheer Bracke”, zoals hij door de leerlingen werd aangesproken, was een lieve man en een zeer degelijke lesgever. Toch heeft hij niet echt een blijvende of bepalende indruk nagelaten bij zijn oud-leerlingen. Hij was eerder iemand die met de stroom van het schoolgebeuren meedreef. Wel kwam hij bij discussies altijd uit voor zijn mening en ging hij als leraar een eigen weg. Hij voelde zich evenwel meer artiest en beeldhouwer dan onderwijzman.

Zijn lessen waarnemingstekenen waren opgebouwd van iets makkelijker naar iets moeilijker. Hij begon meestal met perspectieftekeningen. Een kubus, een bol, een kegel of een balk werden vooraan in de klas neergezet en moesten worden nagetekend. Soms werd naar levend model gewerkt (geen naaktmodel). Bracke probeerde de leerlingen ook stillezens en voorwerpen te leren tekenen of schilderen. In zijn klaslokaal werd gewerkt op verstelbare tekentafels, die trapsgewijs stonden opgesteld. Van boven- en achteraan in de klas overschouwde Bracke het klasgebeuren. Technisch of wetenschappelijk tekenen gaf hij niet, dat deed een leerkracht wiskunde. De beste tekenaar van de klas ontving aan het eind van het schooljaar een kunstboek.

Tentoonstellingen

Roger Bracke exposeerde vanaf 1941 gedurende bijna een halve eeuw behoorlijk veel en op diverse plaatsen. Zijn eerste tentoonstelling was, zoals al werd aangegeven, in Lokeren in 1941, samen met onder meer Maurits Van de Vyver (° 1894 - † 1972), eveneens een oud-student van Geo Verbanck, sterk door hem beïnvloed en behalve beeldhouwer ook kunstschilder en fotograaf.⁹

9 Boel, J., Van Kerckhove, M., m.m.v. Baetens, J. en Van Campenhout, N., Een veelzijdig en vergeten kunstenaar. Inleiding tot de biografie van Maurits Van de Vyver, in: *De Souvereinen*,



Moloch, een beeld in gebrand hout, dat zich momenteel op de site van De Fakkel in Bredene bevindt en daar de titel Vrede'mee kreeg.



Roger Bracke (staand links naast de middenrij) in zijn klas in het Koninklijk Atheneum te Lokeren.

Bracke, toen 28 jaar oud, presenteerde bij die gelegenheid onder andere de beelden Naaktstudie (torso), Gemoedstrijd (een palm), Bezunkenheid, Oude Moeder, Kinderkopje, Zwarte man, Ontwaking (in Franse witte steen) en Wilskracht (in teakhout).

De tentoonstellingen die vanaf 1948 werden opgezet in de tuinen van het Erasmushuis in Anderlecht en waaraan Bracke zes keer op rij deelnam, waren bedoeld om jonge(re) beeldhouwers de kans te geven om te exposeren. Hij stelde daar aanvankelijk telkens één werk tentoon en later meerdere: ‘Dromend’, een zittende meisjesfiguur (1948); *Maternité* (1950) Zittend meisje met kruik, in steen (1952); Vrouwenfiguur Eva en ‘De slaap’, beiden in gips (1954), ‘Herinnering’ en ‘Kommer’ (1956); Eenheid (1958). Terwijl hij bij de eerste vier gelegenheden academisch en realistisch werk toonde in de trant van Verbanck, was het in 1958 geëxposeerde beeld Eenheid, een zittende vrouw met een staand kind, eerder gestileerd en geabstraheerd.

Roger Bracke werkte ook mee aan tentoonstellingen van Kunst en Kennis, de in 1896 opgerichte kunstkring van leerlingen en oud-leerlingen van de Gentse Academie voor Schone Kunsten. Vanaf 1898 organiseerde die vereniging elk jaar een tentoonstelling in de inkomhal van de aula van de Gentse universiteit aan de Voldersstraat en later ook op andere locaties, al dan niet in de Oost-Vlaamse provinciehoofdstad. Zijn eerste deelname dateert van 1947, toen hij in een tentoonstelling die zowel in Gent als in Namen liep ‘Oud paard’ (brons) en een ‘Torso van een jongen’ (marmer) exposeerde. Op dezelfde tentoonstelling in 1947 in Gent, met als thema ‘Het gezin’ in het Gentse Museum voor Sierkunsten (nu Design Museum) toonde hij de sculpturen Grootmoeder en ‘Na het bad’, waarvan helaas geen afbeeldingen bewaard zijn gebleven. In 1949, op de expositie Collectieve Plastische Kunsten van Kunst en Kennis in Namen, kon het publiek een plaasteren Jongenskop, een brons getiteld Ontwaken en een houten sculptuur Rust bekijken. In 1955 verleende Kunst en Kennis zijn medewerking aan tentoonstellingen van de West-Vlaamse Kunstkring in Brugge en Oostende. In de Brugse Stadshallen pakte Bracke uit met Lente, een zittende meisjesfiguur in zwart marmer en een bronzen meisjeskop met als titel Weemoed. In de kuststad, in de Koninklijke Gaanderijen op de zeedijk, toonde hij het beeld Rust. ‘Meisje met kruik’ presenteerde hij zowel op tentoonstellingen in Antwerpen (1951), Anderlecht (1952) als Vorst (1953).

In 1957 kon Bracke exposeren in de Rijksmiddelbare Jongensschool aan de Groendreef in Lokeren, waar hij les gaf. Het was een uitgebreide en gevarieerde tentoonstelling, met volplastische sculpturen in hout, steen, brons, gips en terracotta en een ruim en breed aanbod van aquarellen (landschappen,



Medaillon van burgemeester Prosper Thuysbaert, in de inkomhal van het historisch gedeelte van het Lokerse stadhuis.



Medaillon van voorzitter van voetbalclub Sporting Lokeren Etienne Rogiers in het Daknamstadion te Lokeren.

zeegezichten en naaktstudies). Vijf jaar later stelde hij opnieuw tentoon in zijn geboortestad en woonplaats, met name in de raadzaal van het Lokerse stadhuis. Van 28 oktober tot 4 november 1962 kon men er een veelheid aan beeldhouwwerken in diverse materialen bewonderen. Ondertussen had hij in 1959 deelgenomen aan een internationale wedstrijd voor een herdenkingsmonument in het voormalige naziconcentratiekamp Auschwitz in Polen, maar zijn inzending werd niet bekroond.

Bracke werd ook uitgenodigd om te exposeren door de twee private Lokerse kunstgalerijen die - onafhankelijk van elkaar - de deuren openden in 1963, Zaal Brueghel (enkele jaren later De Vuyst, naar de familienaam van de initiatiefnemer) aan de Kerkstraat en Huize Geertrui aan de Stationsstraat. In 1964 toonde hij bij De Vuyst vijftien werken in een groepstentoonstelling en in 1971 stelde Huize Geertrui de zogeheten Trapzaal ter beschikking voor een individuele expositie. In 1968 kreeg hij van het Dendermondse stadsbestuur een retrospectieve aangeboden in het stadhuis. In 1967 en 1970 was Bracke aanwezig op openlucht tentoonstellingen van beeldhouwwerk in het stadspark in Sint-Niklaas.¹⁰

Zowel in 1973 (Stedelijke Academie voor Muziek en Woord), 1974 (Toreenzaal) als 1978 (Toreenzaal) was hij weer te gast in Lokeren. Bij laatstgenoemde gelegenheid werd - naast een 60-tal andere werken - het grote beeld Moloch uit gebrand hout getoond, dat momenteel opgesteld staat op de site De Fakkels van het Humanistisch Verbond in Bredene. Brackes vermoedelijk laatste tentoonstelling vond plaats in zijn eigen woning en atelier op de Uebergdreef 46 te Lokeren in 1988.

Het archief van Roger Bracke werd door zijn beide dochters, Jenny en Peggy, in 2021 geschonken aan het Lokerse Stadsarchief. Het omvat vooral krantenknipsels, foto's, briefwisseling en facturen en vormde de basis voor deze bijdrage.¹¹

Jeroen BOEL
en Nico VAN CAMPENHOUT

10 In de catalogi van deze beide exposities, net als in die van de zes tentoonstellingen in de tuinen van het Erasmushuis in Anderlecht waaraan Bracke tussen 1948 en 1958 deelnam, staat zijn werk afgebeeld.

11 Met dank aan Jenny en Peggy Bracke, dochters van Roger Bracke en aan Willy De Fleurquin en wijlen Marc De Gryze en oud-leerlingen van Roger Bracke aan het Koninklijk Atheneum van Lokeren, voor de informatie die zij ons mondeling en via e-mail bezorgden. Dank ook aan Jan Amez voor de taalcorrectie en aan kunsthistoricus Anthony Demey, voorzitter van de Stichting Geo Verbanck, voor het meermaals nalezen van deze bijdrage en de bijsturingen en suggesties.



Het bronzen beeld 'Meisje aan de waterkant' aan de Durme in het centrum van Lokeren (vlakbij het Prinses Joséphine Charlottepark).



Ontwerp van Roger Bracke voor een herdenkingsmonument in het concentratiekamp Auschwitz bij de Poolse stad Krakau.



Bronzen beeld Kringloop.



Object in hout, getiteld Eeuwigheid.

Bijlage:

De Provinciale Prijs voor Plastische Kunst van Oost-Vlaanderen

Het actieve cultuurbeleid dat het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen al van kort na de Eerste Wereldoorlog voerde, werd na de Tweede Wereldoorlog geactiveerd. In zijn toespraak tot de provincieraad van 1 oktober 1945 merkte de liberale provinciegouverneur Maurice Van den Boogaerde (° 1887 - † 1956) op dat *het nodig zal zijn dat de Provincie haar vroegere stimulering in de goede richting niet alleen hervatte doch, waar dat nodig blijkt, aan de uit de oorlog nieuw ontstane toestanden aanpasse.*

Al in 1946 werd een reglement opgesteld voor een Provinciale Prijs voor Plastische Kunst en een eerste cyclus van drie jaar geprogrammeerd: schilderkunst in 1946; grafische kunsten (etsen, houtsneden, litho's, tekeningen) in 1947; beeldhouwkunst in 1948. De prijzen waren bedoeld voor debuterende of minder bekende kunstenaars, die in Oost-Vlaanderen geboren waren of er ten minste al vijf jaar woonden. Beeldhouwers konden zich dus vanaf 1946 voorbereiden op de prijs van 1948.

De praktische organisatie van die prijzen werd toevertrouwd aan Kunst en Kennis, de prestigieuze vereniging van leerlingen en oud-leerlingen van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent. Kunst en Kennis stond in voor de oproep aan de kandidaten, het in ontvangst nemen van de inzendingen en het opstellen ervan in hun tentoonstellingszaal Pan aan de Korte Meer (nummer 2) in Gent, zodat de jury ze kon beoordelen. Na de toekenning van de prijzen werden de werken een tijdje tentoongesteld voor het publiek in dezelfde zaal Pan.

In 1948 dong Roger Bracke als 35-jarige mee naar de Provinciale Prijs voor Plastische Kunst, die dat jaar was gereserveerd voor beeldhouwkunst. Hij moest het opnemen tegen tien concurrenten elk met drie werken, onder wie ook iemand uit Lokeren.

De inzendingen werden beoordeeld door een vijfkoppige jury met drie bestuursleden van Kunst en Kennis, iemand van het eveneens Gentse Sint-Lucasinstituut en een beeldhouwer, aangevuld met classicus en provinciaal inspecteur voor Culturele en Sociale Aangelegenheden Marcel Gryndonck (° 1909 - † 1996) als secretaris-verslaggever.



Bronzen beeld op klein formaat 'Gesprek in het park'.



Klein bronzen beeld 'De muzikanten'.

Via drie stemrondes besloot de jury unaniem om één prijs toe te kennen en twee eervolle vermeldingen. Jozef (Jos) De Decker (° 1912 - † 2000) uit Dendermonde kaapte de prijs, ten bedrage van 20.000 Belgische frank, weg. Hij is de maker van onder meer de beeldengroep met fontein in het in 1952 geopende Prinses Joséphine Charlottepark in Lokeren. Roeland (Roel) D'Haese (° 1921 - † 1996) en Roger Bracke kregen een eervolle vermelding. D'Haese ontwikkelde zich tot een internationaal gerenommeerde artiest.

De *diepe menselijkheid* van de door Bracke ingediende werken werd door de jury geprezen, maar helaas vermeldt het verslag over die prijswedstrijd niet met welke sculpturen hij had deelgenomen.

De tentoonstelling van alle inzendingen in zaal Pan werd plechtig geopend op zaterdag 12 juni 1948, de vooravond van de Provinciale Cultuurdagen, die plaatsvonden in de Aula, het centrale gebouw van de universiteit, aan de Voldersstraat in Gent.

Anthony DEMEY



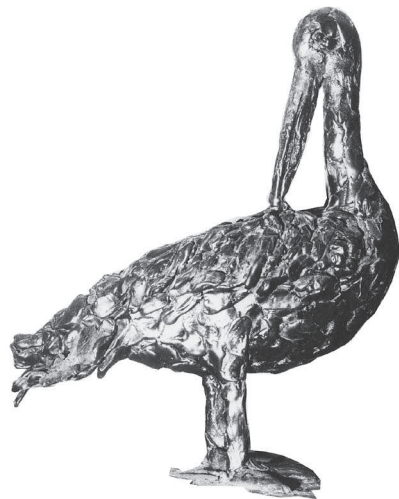
*Klein ebbenhouten beeldje
(zonder titel).*



*Houten ontwerp voor het beeld Koning
Eenoog in het provinciaal domein
Puyenbroeck in Wachtebeke.*



Paard met veulen (brons).



Pelikaan (brons).



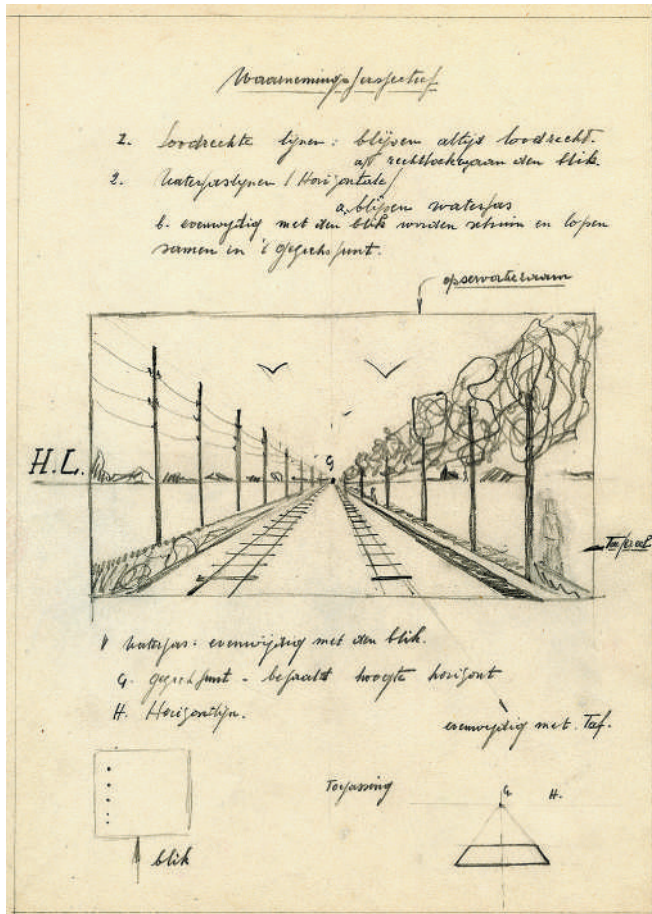
Zeezicht (aquarel).



'14-'18 (assemblage).



Overzichtsbeeld van een tentoonstelling te Lokeren in 1941, met onder meer werk van Maurits Van de Vyver en Roger Bracke.



Perspectieftekening van Roger Bracke, die hij gebruikte in zijn lessen in de middelbare school.

Roger Bracke

beeldhouwer

nodigt u uit tot de tentoonstelling
van zijn werken in eigen atelier

uebergdreef 46 Iokeren tel. (091) 48 22 46

vrij toegankelijk elke zaterdag en zondag en
op feestdagen van 11 juni tot en met
18 september 1988
van 10.30 tot 13 uur en
van 15 tot 19 uur

toegang langs de poort van het atelier

*Uitnodiging voor een tentoonstelling in het atelier van Roger
Bracke in 1988, met zijn signatuur.*

Feest Dage Waasland - 22 januari 1993

Beeldhouwer Roger Bracke overleden

Wij vernamen het overlijden op 8 januari II. van de Lokerse kunstenaar Roger Bracke. In de Durmestad geboren op 17 maart 1913 en thuis reeds bij de houtbewerking betrokken, volgde hij eerst lessen voor meubel- en decoratief tekenen aan de Stedelijke Nijverheidsschool. Daarna werd hij leerling van de Koninklijke Akademie voor Schone Kunsten te Gent, waar hij navolgende studies beeldhouwkunst in 1938 lauraat werd. Nog voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog debuteerde hij in zijn geboortestad met een tentoonstelling in de feestzaal aan de Durmelaan; dit samen met de schilder Maurice Sterck uit Sinaai, die sinds kort aan de kust verblijft. Na het einde van de oorlog kreeg hij van het stadsbestuur de opdracht voor twee herdenkingspanelen "Heldenhulde" die in de hal van het stadhuis werden geplaatst. Pas later kwam de bedrijvigheid definitief op gang. Met deelname aan de gezamenlijke tentoonstellingen te Gent en te Namen in 1947, de biënnale openlucht tentoonstellingen te Anderlecht vanaf 1948 tot '58, een eervolle vermelding in de Prijs voor Plastische Kunsten 1948 door het Provinciebestuur georganiseerd, de vierjaarlijkse salons te Gent (1950) en Antwerpen (1951). Vanaf 1949 was hij ook part-time leraar plastische opvoeding en kunstgeschiedenis aan het Koninklijk Atheneum te Lokeren. In 1961 ontving Roger Bracke de prijs "Groenruimten" door het Nationaal Instituut voor Huisvesting uitgeschreven. Het bekroonde beeld in witte

Franse steen kwam terug naar Lokeren, in het Beukenhof, toen ook deze realisatie werd bekroond. In de Durmestad vinden wij trouwens nog meer van zijn kunstwerken terug. Zo het beeld "Vertrouwen" op de parking van de stedelijke kliniek, "Meisje aan de waterkant" in het parkje langs de Durme aan de Prosper Thuysbaertlaan, het bronzen beeld bij het Koninklijk Atheneum en het "Vredesmonument", beeldengroep op het Stationsplein. Ook het bronzen medaillon van wijlen burgemeester Jonkheer Thuysbaert in het stadhuis is van zijn hand. In het Provinciaal Domein Puyenbroeck staat ook zijn beeldengroep "In het land der blinden is één oog koning". Hij kapte het in opdracht van de Provincie in klein graniet of blauwe hardsteen tot een imposant monumentaal werk. In elk werk wist Roger Bracke zijn vakmanschap en artistiek talent tot de zuiverste harmonie te distilleren. De lijn liep van het zeer figuratieve naar het uitgesproken abstracte eindpunt. Zijn wereld echter lag tussen beide polen in; meer bepaald in de abstracte realiteit. Hij wist de bestaande vorm door ver doorgedreven vereenvoudiging van de figuur te herscheppen tot een vorm die zo een extra dimensie verkreeg, geladen en intensief. Zijn inspiratie putte hij uit eenvoudige dingen van elke dag die hem troffen, bewogen, ontroerden. Hij skulpteerde ze in een uitzonderlijk rijk gamma van materialen: van lindehout tot eik, teak, wengé, palm of pakhout; hij kapte ze in steen, carrarammer, graniet; hij goot

ze in gips, lood of brons; hij verwerkte ze in ivoor, gebakken aarde, keramiek, ... Hierdoor reeds beklemtoonde hij een niet geringe kwaliteit: zijn grondige kennis van de materie waarvan hij de eigenschappen met uiterste zorg eerbiedigde en verwerkte. Jarenlang lid van de Vereniging voor Plastische Kunstenaars en van "The International Arts Guild" in Monaco, werd hij ook opgenomen in het "Tomaso Campanella" genootschap te Rome. Hij stelde o.a. tentoon in Auschwitz en Monte-Carlo en nam uiteraard deel aan tal van openlucht tentoonstellingen. Wij mochten Roger Bracke in de loop van de jaren leren kennen en steeds meer ervaren als een zeer eenvoudig en beminlijk man; als een gedreven en talentrijk kunstenaar ook die door zijn eenvoud en gebaldheid iedereen (ook de leek) onmiddellijk in de ban kon brengen en kon beroeren. Bij de voltooiing van zijn Vredesmonument (aan de vooravond van z'n zeventigste verjaardag in 1983) schreven wij het reeds: "*Schoonheid ligt vaak in eenvoud verscholen. In die eenvoud is Roger Bracke groot!*". Met zijn heengaan verliest de Durmestad een gedreven en talentrijk kunstenaar die door zijn werk echter zal blijven verder leven. De uitvaartplechtigheid, gevolgd door de teraardebestelling, had in beperkte familiekring plaats te Daknam. Aan mevrouw Bracke-Schelfout, kinderen en kleinkinderen, betuigen wij onze oprechte blijken van innig medeleven bij de leegte die hij bij familie en vrienden achterlaat. E.P.

In memoriam voor Roger Bracke door de Lokerse onderwijzer en journalist Eddy Picavet (°1937 - † 2021) in het Sint-Niklase weekblad "Het Vrije Waasland" van 22 januari 1993.



Graf van de ouders van Roger Bracke op de begraafplaats Oude Bruglaan in Lokeren, met een medaillon van de hand van hun zoon.



Graf van Roger Bracke en zijn echtgenote op het kerkhof van Daknam.